

РОЗДІЛ 3 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

УДК 378.018.43

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2023.5.9>

Оксана БОГДАНОВА

старший викладач кафедри філології, перекладу та стратегічної комунікації, Національна академія Національної гвардії України, майдан захисників України, 3, м. Харків, Україна, 61000

ORCID: 0000-0002-4609-7675

Бібліографічний опис статті: Богданова, О. (2023). Виявлення педагогічних умов формування компетентності спілкування іноземною мовою. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 5, 57–61, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.5.9>

ВИЯВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Сприймання передбачає відображення у свідомості людини предметів і явищ навколишнього світу та їх взаємозв'язків, які можуть бути запропоновані у природній для себе формі, у вербальному викладі, з допомогою ілюстрування тощо і відповідно передбачати участь різних органів сприймання з боку того, хто навчається, – слухових, зорових тощо рецепторів. Наприклад, викладач у практиці навчання спілкування використовував міні-текст з малюнками-опорами. Крім того, ще одним прийманням у навчанні іноземній мові було читання коротких оповідань та коміксів, адже пригоди героїв історій у коміксах мотивуватимуть слухача до читання реплік персонажів, спонукатимуть його відтворювати репліки не тільки з правильною вимовою, але із відповідним інтонаційним оформленням. Цьому сприяло використання якісного аудіосупроводу, що впливав на розвиток фонематичного слуху та інтонаційно-вимовних навичок під час читання по ролях чи під час драматизації за зразком.

Другою педагогічною умовою ми розглянули формування компетентності викладачів щодо використання новітніх технологій в освітньому процесі з метою розвитку компетентності спілкування іноземною мовою.

Третьою педагогічною умовою є розвиток позитивної мотивації до спілкування іноземними мовами. Визначальним компонентом організації навчальної діяльності є мотивація. Будь-яка діяльність людини завжди зумовлена мотивом. Багато дослідників вважають, що мотивація навчальної діяльності існує як окремий вид мотивації. Під мотивацією до дистанційного навчання розуміємо пізнавальні інтереси, мотиви, пізнавальні потреби як усвідомлені спонуки навчання.

Важливість інформаційно-цифрової компетентності окреслено у Концепції нової української школи. Вона передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, оброблення, обміну інформацією на роботі, у публічному просторі та приватному спілкуванні, інформаційну і медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботу з базами даних, навички безпеки в Internet та кібербезпеці, розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо).

Розвиток компетентності спілкування іноземною мовою у здобувачів вищої освіти забезпечує їхній неперервний професійний розвиток з опанування цифрових технологій та інформаційної культури освітнього процесу для успішного вивчення іноземної мови.

Ключові слова: компетентність спілкування, інформаційно-цифрова компетентність, інформація, мотивація.

Oksana BOGDANOVA

Senior Lecturer at the Department of Philology, Translation and Strategic Communications, National Academy of the National Guard of Ukraine, Maidan Zakhysnykiv Ukrainy, 3, Kharkiv, Ukraine, 61000

ORCID: 0000-0002-4609-7675

To cite this article: Bohdanova, O. (2023). Vyiavlennia pedahohichnykh umov formuvannia kompetentnosti spilkuvannia inozemnoiu movoiu [Determining the pedagogical requirements for the formation of foreign language communication competence.]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 5, 57–61, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.5.9>

DETERMINING THE PEDAGOGICAL REQUIREMENTS FOR THE FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION COMPETENCE

Perception involves the reflection of objects and phenomena of the world around us and their interrelationships in the mind of a person, which can be presented in a natural form, in a verbal presentation, with the help of illustrations, etc. and, accordingly, involve the participation of various perceptual organs on the part of the learner – auditory, visual, etc. receptors. For example, the teacher used a mini-text with pictures as supports in teaching communication. In addition, reading short stories and comic books was another technique used in foreign language teaching, as the adventures of the characters in comic books motivate the learner to read the characters' lines and encourage them to reproduce the lines not only with correct pronunciation but also with appropriate intonation. This was facilitated by the use of high-quality audio accompaniment, which influenced the development of phonemic awareness and intonation and pronunciation skills during reading by roles or during dramatisation based on a model.

The second pedagogical condition was the formation of teachers' competence in the use of the latest technologies in the educational process in order to develop foreign language communication competence.

The third pedagogical condition is the development of positive motivation to communicate in foreign languages. Motivation is a crucial component of the organisation of learning activities. Any human activity is always motivated by a motive. Many researchers believe that motivation for learning activities exists as a separate type of motivation. By motivation for distance learning, we mean cognitive interests, motives, cognitive needs as conscious motivations for learning.

The importance of information and digital competence is outlined in the Concept of the New Ukrainian School. It involves the confident and at the same time critical use of information and communication technologies to create, search, process, exchange information at work, in public space and private communication, information and media literacy, programming basics, algorithmic thinking, database work, Internet and cybersecurity skills, understanding of the ethics of working with information (copyright, intellectual property, etc.)

The development of cadets' foreign language communication competence ensures their continuous professional development in mastering digital technologies and the information culture of the educational process for successful foreign language learning.

Key words: communication competence, information and digital competence, information, motivation.

Вступ. На основі аналізу проблем формування компетентності спілкування іноземною мовою у здобувачів вищої освіти було виявлено та описано педагогічні умови формування компетентності спілкування іноземною мовою: перша педагогічна умова – розробка та навчально-методичне забезпечення використання засобів формування компетентності спілкування іноземною мовою; друга педагогічна умова – формування компетентності викладачів щодо використання новітніх технологій в освітньому процесі з метою розвитку компетентності спілкування іноземною мовою; третя педагогічна умова – розвиток позитивної мотивації до спілкування іноземними мовами.

Основна частина. З метою створення моделі формування компетентності спілкування іноземною мовою у здобувачів вищої освіти ми розглянули такі педагогічні умови розвитку компетентності спілкування іноземною мовою, як: розробка та навчально-методичне забезпечення використання засобів формування компетентності спілкування іноземною мовою; формування компетентності викладачів щодо використання новітніх технологій в освітньому процесі з метою розвитку компетентності спіл-

кування іноземною мовою; розвиток позитивної мотивації здобувачів до спілкування іноземними мовами.

Розкриємо ці умови детальніше. Перша педагогічна умова – розробка та навчально-методичне забезпечення використання засобів формування компетентності спілкування іноземною мовою.

Ця педагогічна умова є першою для впровадження моделі навчання для формування компетентності спілкування іноземною мовою, оскільки навчання із використанням новітніх технологій відрізняється від лекційно-семінарської системи в аудиторіях, вимагає знання від викладачів особливостей процесу навчання, змін у звичному викладанні та підготовці до занять, проблем засвоєння мови під час використання новітніх технологій і можливих шляхів їх усунення. Саме на це і спрямована була ця зазначена педагогічна умова.

Так, на етапі сприймання нового матеріалу О. Вишневський (Vyshnevskiy, 2008, 568 p.) вважає, що сприймання передбачає відображення у свідомості людини предметів і явищ навколишнього світу та їх взаємозв'язків, які можуть бути запропоновані у природній для

себе формі, у вербальному викладі, з допомогою ілюстрування тощо і відповідно передбачати участь різних органів сприймання з боку того, хто навчається, – слухових, зорових тощо рецепторів. Наприклад, викладач у практиці навчання спілкування використовував мінітекст з малюнками-опорами. Науковець Д. Лук'яненко (Lukianenko, 2020, р. 31) радить, добираючи корисні посилання, враховувати специфіку сприйняття інформації сучасними здобувачами освіти (максимум візуалізації, короткі відео), а також якість контенту (яскравим прикладом такого ресурсу, який був використаний викладачем, є канал TED, де слухачі мали можливість слухати життєві історії та науково-популярну інформацію іноземною мовою із подальшим опрацюванням цих текстів).

Варто погодитися із думкою Т. Моторнюк (Motorniuk, 2013, р. 115), що мультимедійні програмні засоби дають змогу інтегрувати текстову, графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію, а одночасне використання кількох каналів сприйняття навчальної інформації дає змогу підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу.

Таким чином, можна зазначити, що впровадження новітніх технологій навчання в освітню діяльність значно урізноманітнює процес сприйняття інформації, і слухачі отримують можливість опанувати великий обсяг інформації з її подальшим аналізом, що значно розширює сприйняття матеріалу та мотиваційну основу навчальної діяльності.

Другою педагогічною умовою ми розглянули формування компетентності викладачів щодо використання новітніх технологій в освітньому процесі з метою розвитку компетентності спілкування іноземною мовою.

Важливість інформаційно-цифрової компетентності окреслено у Концепції нової української школи. Вона передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обміну інформацією на роботі, у публічному просторі та приватному спілкуванні, інформаційну і медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботу з базами даних, навички безпеки в Internet та кібербезпеці, розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) (8, 2016, р. 11).

З позиції моделі розвитку компетентності спілкування іноземною мовою у процесі навчання із використанням новітніх технологій викладачам потрібні: технології мультимедіа та електронні підручники із засобами навігації; навчально-методичне забезпечення навчальних дисциплін (ресурси мережі Internet, тематичні каталоги, пошукові системи, електронні каталоги та енциклопедії, освітні тематичні електронні видання); засоби комунікації; програмні продукти для тестування, для перевірки знань; платформи та ресурси для самоосвіти викладачів.

Отже, під час формування цифрової компетентності викладачів та їх готовності до використання цифрових технологій в освітньому процесі педагог має: освоїти знання й уміння у сфері застосування цифрових технологій; розвивати свої комунікативні здібності, які базуються на цифрових технологіях; уміти орієнтуватися в професійному цифровому середовищі; сприймати й аналізувати нову інформацію, здійснювати самоаналіз діяльності; створювати та корегувати власний цифровий осередок як частину глобальної освітньої мережі.

Розвиток компетентності спілкування іноземною мовою забезпечує їхній неперервний професійний розвиток з опанування цифрових технологій та інформаційної культури освітнього процесу для успішного вивчення іноземної мови.

Третьою педагогічною умовою є розвиток позитивної мотивації до спілкування іноземними мовами. Визначальним компонентом організації навчальної діяльності є мотивація (Aristova, 2015, 240 р.). Будь-яка діяльність людини завжди зумовлена мотивом. Під мотивацією до дистанційного навчання розуміємо пізнавальні інтереси, мотиви, пізнавальні потреби як усвідомлені спонуки навчання. Мотивація до формування мовної компетентності визначається низкою факторів: самою освітньою системою, закладом, де відбувається процес навчання; організацією навчального процесу; суб'єктними особливостями того, хто навчається; суб'єктними особливостями педагога і його ставленням до слухача; специфікою навчального предмета (Maslak, 2010, р. 20). У цьому контексті зазначимо, що стосовно нашої першої умови нас цікавить така організація формування компетентності спілкування іноземною мовою в навчальному закладі,

щоб інтерес до цього у курсантів не зникав, а постійно підтримувався протягом навчання. Цікавлять нас і мотиви вивчення мови курсантами, ставлення їх та викладачів до технологічних засобів навчання.

Ефективними для досягнення поставлених завдань можуть бути такі форми та методи активного навчання іноземним мовам.

1. Діалогізація (превалюють діалогічні форми взаємодії, педагогічне співробітництво).

2. Проблематизація (системне створення проблемних ситуацій, умов для самостійного визначення і постановки пізнавальних завдань слухачами).

3. Персоналізація (приділення уваги особистісному спілкуванню, створення сприятливих умов для партнерства); індивідуалізація і диференціація (урахування індивідуальних особливостей та інтересів слухачів, сприяння їх особистісному розвитку).

До нових тенденцій впливу новітніх технологій на освіту входять такі, як: переосмислення ролі педагогів – педагог має бути партнером у процесі навчання; зміщення до глибинного навчання; більш розвинене використання інформаційно-комунікаційних технологій; переосмислення системи й напрямів роботи закладу вищої освіти. У такому сенсі більш доцільною є сприяння як здатність викладачів і слухачів у якості тьютора підтримувати навчальний процес (Liutyi, 2020, pp. 35–51).

Окрім того, зазначено (Motorniuk, 2013, p. 115), що у навчанні із використанням новітніх технологій найстійкішою мотивацією є внутрішня, тобто мотивація усвідомленої дії, і вона відіграє головну роль. Особливу увагу звертають на мотивацію досягнення, яка реалізується в успішності освітньої діяльності слухачів, у прагненні до поставлених цілей і виявленні наполегливості. Студенти, орієнтовані на успіх, частіше досягають своїх цілей, і в умовах такого навчання особливо важливо хвалити слухачів, відзначати їхні досягнення й успіхи, навіть невеликі.

Обов'язковим етапом навчального процесу є надання й отримання зворотного зв'язку, незалежно від того, яку комунікаційну чи навчальну платформу вибрано для дистанційного навчання. Адже добрий зворотний зв'язок допомагає підтримати мотивацію слухача до вдосконалення

своєї роботи та докладання більших зусиль, що позитивно впливає на результати й успішність.

Учена Т. Бернвальдт (Bernvaldt, 2011, pp. 60–63). пропонує використовувати такі методи формування пізнавальних інтересів студентів.

1. Метод створення ситуації новизни навчального матеріалу. Відчуття збагачення знаннями спонукає студентів до самовдосконалення.

2. Метод опори на життєвий досвід. Викликає у студентів інтерес, бажання пізнати сутність спостережуваних явищ.

3. Метод емоційно-морального стимулювання. Передбачає введення у зміст навчання моральних ситуацій, що викликають у студентів моральні переживання, прикладів і фактів моральності людини.

4. Метод зацікавлення. Сприяє створенню ситуації зацікавленості змістом матеріалу, який емоційно збуджує, викликаючи позитивне ставлення до навчальної діяльності.

5. Метод емоційного сплеску та заохочення. Виявляється в емоційній підтримці, підбадьорюванні, заохоченні дій студентів за допомогою слова, жестів, міміки, створенні атмосфери відкритості, довіри.

Створення атмосфери, де наявне емоційне переживання, є іншим дієвим способом для формування внутрішніх мотивів. Створення емоційної атмосфери можна досягти або шляхом подолання незвичайних, парадоксальних або сенсаційних фактів, або завдяки використанню спеціальних методичних видів роботи на парах. Це можуть бути рольові ігри, ситуаційні вправи, роботи у парах (групах) тощо.

Висновки. Є багато різноманітних способів підвищення мотивації студентів до вивчення іноземної мови. Викладач має докласти багато зусиль для формування мотивації до навчання іноземній мові із використання новітніх технологій, створити таку атмосферу, за якої вивчення іноземної мови стане пізнавальним і професійним мотивом курсанта.

Визначаємо, що модель формування компетентності спілкування іноземною мовою у здобувачів вищої освіти за умов упровадження сформульованих нами педагогічних умов та використання новітніх технологій навчання, із поєднанням принципів, методів, форм та засобів навчання, суттєво підвищить рівень сформованості компетентності спілкування іноземною мовою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арістова Н. О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів : монографія. К. : ТОВ «ГЛІФМЕДІА», 2015. 240 с.
2. Бернвальдт Т. Формування мотивації навчальної діяльності майбутніх учителів в умовах сьогодення. *Рідна школа*. 2011. № 11. С. 60–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_11_17 (дата звернення 14.12.2022).
3. Вишневецький О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Вид. 3-тє, доопрац., допов. Київ, Знання, 2008. 568 с.
4. Лукьяненко Д. В. Рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти із застосуванням технологій дистанційного навчання для вчителів української мови і літератури. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році : метод. рек. / за заг. ред. В. І. Шуляра. ОШПО, 2020. С. 31.
5. Лютий В. М. Теоретичне обґрунтування сутності, значення і особливостей мовної компетентності офіцерів військових частин Національної гвардії України. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2020. № 5(336). С. 35–51.
6. Маслак Л. П. Педагогічні умови формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіоінженерних спеціальностей : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Житомирський державний університет імені Івана Франка. Житомир, 2010. 20 с.
7. Моторнюк Т. М. Інформаційно-комунікаційні технології у контексті навчання англійській мові студентів ВНЗ. *Сучасні підходи до навчання іноземної мови: шляхи інтеграції школи та ВНЗ* : матеріали III Міжнародної конференції, м. Харків, 12 квітня 2013 р. С. 115. URL: https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2013-04-15/abstracts_conf_2013_april.pdf (дата звернення 14.12.2022).
8. Основи організації дистанційного навчання у системі неперервної освіти : метод. рек. / уклад. О. П. Муковіз. Умань : Жовтий О. О., 2016. 66 с.

REFERENCES:

1. Aristova N. O. (2015) Formuvannia motyvatsii vyvchennia inozemnoi movy u studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv [Formation of motivation to learn a foreign language among university students] (PhD Thesis), Kyjiv : TOV «HLIFMEDIA», 240 p. (in Ukrainian).
2. Bernvaldt T. (2011) Formuvannia motyvatsii navchalnoi diialnosti maibutnykh uchyteliv v umovakh sohodennia [Formation of motivation of future teachers' learning activities in the current conditions.], vol. 11. pp. 60–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_11_17 (data zvernennia 14.11.2023). (in Ukrainian).
3. Vyshnevskiy O.I. (2008) Teoretychni osnovy suchasnoi ukrainskoi pedahohiky [Theoretical foundations of modern Ukrainian pedagogy.], vol. 3, Kyiv, Znannia, 568 p. (in Ukrainian).
4. Lukianenko D.V. (2020) Rekomendatsii shchodo orhanizatsii osvitnoho protsesu v zakladakh zahalnoi serednoi osvity iz zastosuvanniam tekhnolohii dystantsiinoho navchannia dlia vchyteliv ukrainskoi movy i literatury. Orhanizatsiia osvitnoho protsesu iz zastosuvanniam tekhnolohii dystantsiinoho navchannia u 2020/2021 navchalnomu rotsi [Recommendations on the organisation of the educational process in general secondary education institutions using distance learning technologies for teachers of Ukrainian language and literature. Organisation of the educational process using distance learning technologies in the 2020/2021 academic year] : metod. rek. / za zah. red. V.I. Shuliara. OIPPO, p. 31. (in Ukrainian).
5. Liutyi V.M. (2020) Teoretychne obgruntuvannia sutnosti, znachennia i osoblyvostei movnoi kompetentnosti ofitseriv viiskovykh chastyn Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Theoretical substantiation of the essence, significance and peculiarities of language competence of officers of military units of the National Guard of Ukraine.]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka* [Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University.]. *Pedahohichni nauky*, vol. 5 (336). pp. 35–51. (in Ukrainian).
6. Maslak L. P. (2010) *Pedagoghichni umovy formuvannja kuljturologhichnoji kompetentnosti majbutnykh oficeriv radioinzhenernykh specialjnostej* [Pedagogical conditions for the formation of cultural competence of future officers of radio engineering specialties] (PhD Thesis). Zhytomyr: Zhytomyrsjkyj derzhavnyj universytet imeni Ivana Franka, 20 p. (in Ukrainian).
7. Motorniuk T.M. (2013) Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u konteksti navchannia anhliiskii movi studentiv VNZ [Information and communication technologies in the context of teaching English to university students.]. *Suchasni pidkhody do navchannia inozemnoi movy: shliakhy intehratsii shkoly ta VNZ* [Modern approaches to foreign language teaching: ways to integrate schools and universities]: materialy III Mizhnarodnoi konferentsii, m. Kharkiv, 12 kvitnia p. 115. (in Ukrainian). URL: https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2013-04-15/abstracts_conf_2013_april.pdf (data zvernennia 14.12.2022). (in Ukrainian).
8. Osnovy orhanizatsii dystantsiinoho navchannia u systemi nepererвної osvity (2016) [Basics of organising distance learning in the system of continuing education] metod. rek. / uklad. O.P. Mukoviz. Uman : Zhovtyi O. O., 66 p. (in Ukrainian).